

Müügile jõudis Valga kooliõpetaja Hans Eineri "Eesti keele õpetus koolidele" kolmas täiendatud trükk.

Täna 100 aastat tagasi

Koostanud emeriitprofessor **H e i n o R a n n a p**

1. detsember

■ Müügile jõuab Valga kooliõpetaja Hans Eineri "Eesti keele õpetus koolidele" kolmas täiendatud trükk, kus terminoloogia: sõnatõud, sõna käänatus, sõna pööratus, liikmeline lause ehk periodus, sõnade painutamine, väljajäteline lause, tõemäng (draama) jm.

■ Rakvere linnakooli õpilased järgivad suuremate linnade õpilastõrkumisi, nõudes koolijuhataja vallandamist ja sõites ise linnast ära.

■ Öösel põleb Muhumaal suures tulekahjus kurja käe läbi süüdatuna seitse hoonet, nende hulgas Hellamaa õigeusu kihelkonna koolimaja.

3. detsember

Audru vallas on koolid kinni mitte tõrkumiste, vaid haiguste ja küttepuid puudumiste tõttu, sest vald on lõpetanud õigeusu koolide toetamise. Jõõpre vallavalitsus lõpetab oma kooliõpetajale palga maksmise, ehkki see oli vaid 35 rbl aastas.

4. detsember

Eesti kubermangus on Ristirahva Pühapäevalehe andmetel tekkinud olukord, kus vallad nõuavad kooliõpetajalt õpetuse andmist eesti, koolide inspektorid aga vene keeles. Sõnakuulmatuse puhul ei maksa vald palka, inspektor vabastab ametist.

5. detsember

Streigilaine on jõudnud Valga poisslaste linnakooli, kus õpilased on võtnud võimu ja sundinud õpetajaid oma soove arvestama ja lõpuks kooli sulgema.

6. detsember

■ Ülikooli aulas peavad koosolekut Tartu maakonna sada kooliõpetajat. Mõjuvate sammude ettevõtmiseks asutatakse Kooliõpetajate Ühisus.

■ Kuressaares toimub Saaremaa rahvakooliõpetajate koosolek, kus nõutakse õpetaja miinimumpalka 450 rbl aastas, koolilaste kooselamise korraldamist, kohustuslikku õpiaega 9.–15. eluaastani jm.

8. detsember

■ Trükist ilmub "Algõpetused inimese kehaehitusest ja terwiseteadusest", mis on kirjutatud soome rahvakoolidele, kuid eesti keelde tõlgituna soovib dr J. Masing raamatut meie kodudele ja koolidele.

■ Teataja avaldab pikema kirjutise "Peatükk Põltsamaa rahvakoolide ajaloost". Märgitakse, et juba 1688. aastal oli kaks kooli (teine "mittesakste" kool) 22 õpilasega, kus "ühe tüdruku koolist leiab, kes poistest lugemises peaaegu ette tahtis jõuda".

10. detsember

Tartus avatakse Põllumeeste Seltsi aias uisutee. Ehk küll tasuline, pakub see koolide kinniolekul aega surnuks lõõvatele õpilastele rõõmu ja kehalist tegevust.

11. detsember

■ Estonia saalis on suur piduõhtu härra H. Laipmaa kunstikooli kehvemate õpilaste heaks. Eeskavas elav pilt muusikaga, laulukoori ja keelpilliorkestri esinemine.

■ Peterburis eesti Jaani kirikus tulnud jumalateenistusele 200 linnakooli, konservatooriumi ja ülikooli õpilast, sega-

nud keisri eest palvetamist ja laulnud koraali ajal "Marseljeesi" ja "Ei saa me abi keisri käest," kirjutab Olewik.

12. detsember

■ Dr J. Hurt tänab ajakirjanduse kaudu kooliõpetajaid Hendrik Heeringut ja Woldemar Songit Röpina kihelkonnast, Hans Karu Palamuselt jt mitmendat korda talle vanavara (laulude, mõistatuste, rahvalajade, mälestuste) saatmise eest.

■ Tartus kulmineerub revolutsiooniline segapuder Raekoja väljakul, kus koolipoisid alustavad linna kaitseväge, kasakate ja politsei vastu kivisõjaga, mis areneb tulistamiseks, kus mitmed saavad haavata.

13. detsember

■ Ilmub Eesti nooresoo õpetliku ja ilukirjandusliku kuukirja Lasteleht jõulunumber, kus ajakirjaniku ja lastelaulude autori Reinhold Kamseni luuletused "Õues tähtis taewa-telk, toas õnnis jõulu-helk...", mis muutus populaarseks lastelauluks Juhan Aaviku viisistatuna, ja "Küll on kena kelguga hangest alla lasta...", mis sai tuntuks paljudes laulikutes ukraina viisiga.

■ Tallinnas Rataskaevu uulits nr 6 on korraldatud koolilastele õhtuti fotoplastikoni piltide näitamist maade- ja rahvasteaduse ning ajaloo õpetuse täiendamiseks. Teataja selgitab: "Fotoplastikon on välispidi ümarik puukapp, mille ümber 50 istet seisavad. Iga istme kohal silmade kõrgusel on kaks niisugust klaasi, mis nende taga olewat wärwilist päewapilti nõnda suurendab ja silmade ette toob, nagu näeksime meie tõeste teatawat maakohta."

■ Tartu-Maarja kihelkonna Luunja valla täiskogu vallandab Vesneri külakooli õpetaja Mattieseni, kes kihutuskooleskutel käimise pärast sagedasti koolist puudub ja lastele mässulaule õpetab.

15. detsember

■ Lootuses viia kord majja Tartu reaalkoolis, kus õppetöö seiskunud, valib linna volikogu ühe saadiku reaalkooli kooliõpetajate nõukogusse.

16. detsember

■ Vastavalt haridusministri korraldusele moodustab Tartu reaalkooli kooliõpetajate nõukogu Eesti alal esimese lapsevanemate komitee, kellel on õigus sekkuda kooli töösse.

■ Ilmub uue ajalehe Päevaleht esimene number, kajastades ka koolielu: esimestes numbrites pikem juhtkiri "Sõnake rahwaharidusest".

17. detsember

Müügile tuleb H. Margensi Tütarlaste Kaubanduskooli põhjuskiri (5 kop) ja programm (10 kop).

19. detsember

Läänemaa revolutsioonikeskuses nn Velise vabariigis toimub Velise külakooli juures lahing tööliste-sulaste ning mõisnike ja karistussalklaste vahel. Lahingus tapetakse töölisel. Kooliõpetajad Aitsam ja Paulus põgenevad.

21. detsember

J. D. Thomsoni Kaubanduskoolis Tartus süüdistavad õpilased juhatajat autoritaarsuses ja õpilaste vaenulikkuses, millega ühinevad lapsevanemad. Protestiks lapsevanemate tegevuse vastu paneb kaubanduskooli kooliõpetajate nõukogu oma ameti maha, st sulgeb kooli.

23. detsember

■ Postimees teatab, et Põlva kihelkonna sada kooliõpilast, kes andsid konvendile oma nõudmised, on saanud tulemuse: õpilase kooliraha on alandatud 8 rublalt aastas 5-le, samuti on õpilased vabastatud koolis teenija kohustest.

24. detsember

Ka Riia õpperingkonna ülemused on sunnitud, ehkki vastumeelselt, arvestama rahva arvamust emakeelse õpetuse kohta. Nüüd teatab õpperingkond, et on moodustatud komisjon kohaliku "murde" jaoks tarviliku tundide arvu määramiseks, seejuures vene keele tähtsuse säilitamiseks.

27. detsember

Võitlus emakeele õpetamise eest kestab. Tartumaa vallakoolid saavad rahvakoolide inspektori ringkirja, milles ähvardatakse sulgeda koolid, kus õppetööd ei viida läbi vene keeles.

30. detsember

■ Viljandimaal lõpevad koolilaste jõulupeod, mis mitmes vallas on lapsevanemate arreteerimiste tõttu olnud kurvad. Sellest hoolimata on jõulupuud ehitatud igas koolis lapsevanemate kulul ja pidudest osavõtt on olnud Postimehe teatel rohke.

■ Üha laienevas revolutsioonilises liikumises on vangistatud mitmed Eesti ala pedagoogid, teiste hulgas Valga kooliõpetajad Kamsen ja Mordvikov.

■ Haridusministeerium annab õpperingkonna kuraatorile loa pikendada vajaduse korral kevadist õppeaega, kui tõrjumiste tõttu on palju õppepäevi puudu jäänud ja õppeaine lõpuni õpetamata.

31. detsember

■ Peterburis saavutab Eesti rahvaasemikkude saatkond haridusminister krahv Tolstoi nõusoleku selles, et Eesti rahvakoolis saab õpetus olema rahva keeles.

■ Aasta lõpul teevad kooliõpetajad kokkuvõtte: kalendriaasta on olnud õnnetu. Mitmed õpetajad on saanud Vene-Jaapani sõjas surma või haavata. Revolutsioonile kaasa-tundmise pärast on osa pedagooge vangistatud. Karistus-salkadele on ette jäänud ja surma saanud kooliõpilasi. Keskkoolid ja ülikool on tõrjumiste tõttu pikka aega kinni olnud. Õpilased on muutunud kättemaksuhimuliseks, haridusest vähe hoolivaks.

Järgneb.